

Tillsyn över valfinansieringen vid riksdagsvalet 2023

-Statens revisionverks berättelse

STATENS REVISIONVERKS
BERÄTTELSEN TILL RIKSDAGEN

B 20/2023 RD

Tillsyn över valfinansieringen vid riksdagsvalet 2023

Statens revisionsverks berättelse

B 20/2023 rd

Till riksdagen

Statens revisionsverk har vid riksdagsvalet 2023 övervakat att redovisningsskyldigheten i fråga om valfinansieringen och kostnaderna för valkampanjen har iakttagits på det sätt som föreskrivs i lagen om kandidaters valfinansiering (273/2009). Med stöd av 10 § 3 mom. i lagen ska Statens revisionsverk separat för varje val lämna en berättelse till riksdagen om de redovisningar som revisionsverket tagit emot och om verkets tillsyn över att redovisningsskyldigheten fullgörs (tillsynsberättelse över valfinansieringen).

Helsingfors den 5 december 2023

Sami Yläoutinen
generaldirektör

Pontus Londen
ledande redovisningsrevisor

Information om publikationen

L 1796-9549

ISSN 1796-9549 (häft)

ISSN 1796-9654 (pdf)

urn:nbn:vtv-B202023rd

<http://urn.fi/urn:nbn:vtv-B202023rd>

Dnr D/695/04.01.01.02/2023

PunaMusta Oy

Helsingfors 2023

Information om fotografierna

Fotografierna på sidan 10 Försvarsmakten, sidan 22 Hanne Salonen, Riksdagen och på sidorna 14, 28, 32 och 40 Getty Images.

Innehåll

Till riksdagen	3
Huvudsakliga observationer under tillsynen	7
1 Vad avses med valfinansiering och varför utövas tillsyn över den?	11
2 Valfinansieringen ska redovisas	15
3 Statens revisionsverks tillsyn över valfinansieringen	23
4 Begränsningar i tillsynsbefogenheterna samt behov av revidering av valfinansieringslagen.	29
5 Riksdagsvalet 2023: Inlämnade redovisningar till revisionsverket och verkets åtgärder vid tillsynen över fullföljandet av redovisningsskyldigheten	33
6 Valfinansieringen vid riksdagsvalet 2023 i euro	41
Hänvisningar	45

Huvudsakliga observationer under tillsynen

Alla 273 redovisningsskyldiga vid riksdagsvalet 2023 har lämnat in den redovisning av valfinansieringen som avses i lagen om kandidaters valfinansiering, dvs. en redovisning av finansieringen av och kostnaderna för valkampanjen. Redovisningsskyldiga vid riksdagsvalet var de som valts till riksdagsledamöter och de som utsetts till ersättare. Den redovisningsskyldiga svarar för att uppgifterna i redovisningen är riktiga.

Revisionsverket kontrollerade uppgifterna i redovisningarna av valfinansieringen då de togs emot samt utifrån de kompletterande utredningar som verket fick av de redovisningsskyldiga. Revisionsverket bad alla redovisningsskyldiga om kampanjkontoutdrag eller motsvarande uppgifter som kompletterar redovisningarna av valfinansieringen och strävade på så sätt efter att säkerställa att uppgifterna i redovisningarna är riktiga. Med ett undantag lämnade alla redovisningsskyldiga de uppgifter som revisionsverket begärt. Kontoutdrag och andra utredningar som de redovisningsskyldiga lämnar är sekretessbelagda med stöd av offentlighetslagen¹.

Efter att ha mottagit de kompletterande utredningarna jämförde valfinansieringsteamet uppgifterna med de redovisningsskyldigas redovisningar av valfinansieringen. Som en del av säkerställandet av att uppgifterna i redovisningarna av valfinansieringen är riktiga, kontaktade valfinansieringstillsynen 188 redovisningsskyldiga för att begära kompletterande utredningar av uppgifter som redan lämnats in. Som resultat av tillsynen kompletterade 134 redovisningsskyldiga sin redovisning av valfinansieringen.

En redovisningsskyldig lämnade inte de tilläggsuppgifter om sin valfinansiering som övervakarna begärt. Denna persons redovisning av valfinansieringen konstaterades vara formellt korrekt ifylld.

Sammanlagt 162 redovisningsskyldiga kompletterade eller ändrade sina redovisningsuppgifter efter att de lämnat in dem.

Revisionsverket mottog inga klagomål över redovisningarna av valfinansieringen vid riksdagsvalet 2023.

Efter granskningen av redovisningarna, de kampanjkontoutdrag eller motsvarande utredningar som de redovisningsskyldiga lämnat in och de redovisningsskyldigas kompletteringar har revisionsverket inte tagit del av omständigheter som skulle ge anledning att ifrågasätta riktigheten i de inlämnade redovisningarna.

Finansieringen av den politiska verksamheten regleras genom lagen om kandidaters valfinansiering. I lagen om kandidaters valfinansiering läggs grunden för öppenhet och transparens i valen och valfinansieringen. Ett av de viktigaste elementen i öppna val är att väljarna har möjlighet att skaffa sig information om vem som står bakom kampanjbidrag till partier eller andra politiska aktörer som ställer upp kandidater. Valfinansieringslagen iakttas vid riksdagsval, presidentval, välfärdsområdesval, kommunalval och Europaparlamentsval.

Enligt valfinansieringslagen ska revisionsverket övervaka att de som utsetts vid val och andra redovisningskyldiga redovisar kostnaderna för och finansieringen av sin valkampanj. Statens revisionsverk övervakar också att redovisningarna innehåller de uppgifter om valfinansieringen som valfinansieringslagen förutsätter och att uppgifterna är riktiga. I valfinansieringslagen föreskrivs dessutom om hurdan kampanjfinansiering som inte får tas emot. Det ingår inte i revisionsverkets uppgift att övervaka dessa restriktioner.

Som valfinansiering betraktas kandidatens egna medel och de lån som han eller hon har tagit upp för att finansiera valkampanjen, samt alla utomstående bidrag som kandidaten, kandidatens stödgrupp eller andra stödsammanslutningar har fått för kampanjen. I fråga om utomstående bidrag ska både det sammanräknade beloppet redovisas och givarna specificeras. I redovisningen ska dessutom givare av stora kampanjbidrag och bidragsbeloppen uppges.

Redovisningarna av valfinansieringen är offentliga. De är tillgängliga i webbtjänsten vaalirahoitusvalvonta.fi.

1 Vad avses med valfinansiering och varför utövas tillsyn över den?

Finansieringen av den politiska verksamheten regleras genom lagen om kandidaters valfinansiering (valfinansieringslagen)². Valfinansieringens transparens bygger på valfinansieringslagen. Valfinansieringslagen iakttas vid riksdagsval, presidentval, välfärdsområdesval, kommunalval och Europaparlamentsval.

Syftet med valfinansieringslagen är att öka öppenheten i valfinansieringen och informationen om kandidaternas eventuella bindningar. Syftet med lagen är också att begränsa ökningen av kostnaderna för kandidaternas valkampanjer.

De som med stöd av valfinansieringslagen valts till förtroendeuppdrag i politiska val och deras ersättare ska redovisa finansieringen av och kostnaderna för valkampanjen till revisionsverket. I lagen föreskrivs också om hurdan kampanjfinansiering som inte får tas emot och om skyldigheten att uppges aktörer som gett kampanjbidrag, om bidragets värde vid riksdagsval är minst 1 500 euro.

Valfinansieringslagen skapar grunden för transparens i valfinansieringen. En del av transparensen är att väljarna kan ta reda på varifrån de politiska aktörerna får finansiering.

1.1 Vad avses med valfinansiering?

Med valfinansiering avses finansiering som används för att täcka kostnader för en kandidats valkampanj under kampanjperioden. Kampanjperioden börjar sex månader före valdagen och upphör två veckor efter valdagen.

Mottagaren av *en kandidats valfinansiering* kan vara kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten och som tolkas som en helhet. Dessa bildar en helhet med tanke på valfinansieringen och den redovisningsskyldiga, dvs. den som blivit vald, ska redovisa den valfinansiering som alla dessa tagit emot.

Kandidatens valfinansiering kan bestå av

1. kandidatens egna medel eller lån som han eller hon har tagit upp
2. bidrag som kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten har fått
3. annat bidrag.

Sedvanligt frivilligarbete och sedvanliga gratistjänster är inte sådant bidrag som avses i valfinansieringslagen och de behöver inte uppges i redovisningen av valfinansieringen.

När valfinansieringslagen stiftades ansåg man att det skulle vara svårt att jämföra redovisningarna av valfinansieringen om dessa inkluderades, eftersom det är mycket svårt att exakt och jämförbart fastställa värdet på frivilligarbete och gratistjänster.³

Som valfinansiering redovisas valfinansieringen totalt samt specificerad enligt kandidatens egna medel, lån som kandidaten tagit upp och samtliga bidrag till kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten.

Till lån som kandidaten tagit upp räknas utestående fakturor vid redovisningstidpunkten.

Samtliga bidrag till kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten ska grupperas enligt bidrag från enskilda personer, företag, partiet, partiföreningar och andra givare.

Som *kampanjkostnader* betraktas alla kostnader under kampanjperioden, som har som funktionellt syfte att främja kandidatens möjligheter att bli vald och som kandidaten själv kan påverka. Som kostnader för valkampanjen betraktas kostnader som uppkommit under kampanjperioden, även om de skulle betalas utanför kampanjperioden.

1.2 Varför utövas tillsyn över valfinansieringen?

Öppna och rättvisa val är en av hörnstenarna i den västerländska demokratin. Valfinansieringslagens viktigaste syfte är att förebygga korruption och garantera tillräckliga resurser för det politiska systemets funktion. Man har allmänt konstaterat att de mål som hänför sig till begränsningarna av parti- och valfinansieringen och finansieringens transparens inte helt uppnås, om inte aktiv tillsyn och praktiska hot om sanktioner ingår i systemen.

Ett av de viktigaste elementen i öppna val är att väljarna har möjlighet att skaffa sig information om vem som står bakom kampanjbidrag till partier eller andra politiska aktörer som ställer upp kandidater. Därför finns en bestämmelse i valfinansieringslagen om att namnen på de som gett stora kampanjbidrag och bidragsbeloppen ska uppges separat i redovisningen av valfinansieringen. Statens revisionsverk publicerar redovisningarna utan dröjsmål i webbtjänsten vaalirahoitusvalvonta.fi, där alla kan granska de redovisade uppgifterna.

Ett starkt ekonomiskt beroende av en finansiär kan väcka misstankar om att finansiären på ett osakligt sätt försöker påverka kandidaterna eller den politik som bedrivs av den instans som ställer upp kandidaterna.⁴ Därför finns en skrivning i valfinansieringslagen om det största tillåtna bidragsbeloppet från en och samma givare.

De valdas skyldighet att redovisa finansieringen av sin valkampanj ökar den offentliga informationen om kandidaternas eventuella bindningar. I redovisningen av valfinansieringen ska bidragen grupperas enligt givaren i bidrag från privatpersoner, företag, partiet, partiföreningar och andra givare.

I Finland övervakar revisionsverket att redovisningsskyldigheten fullgörs. Dessutom spelar internationella organisationer en viktig roll i utarbetandet av god praxis i fråga om öppenheten och i övervakningen av att staterna följer åtaganden och normer som rör valfinansieringen.

Valfinansieringslagen trädde i kraft 2010. I lagen beaktades de rekommendationer som Europarådets organ mot korruption GRECO (Group of States against Corruption) gett Finland. En av dem gällde anvisandet av uppgifter som hänför sig till tillsyn över valfinansiering till en oberoende revisionsmyndighet.

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa OSSE övervakar regelbundet presidentval och riksdagsval. Om varje övervakat val utarbetar OSSE en separat rapport som är tillgänglig på OSSE:s webbplats.

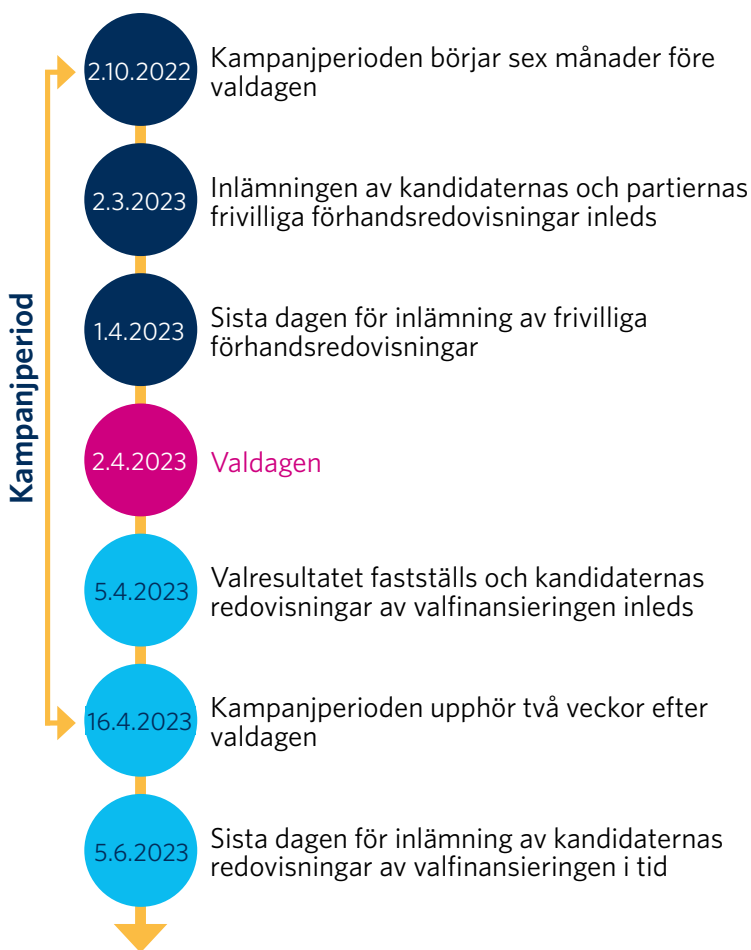

2 Valfinansieringen ska redovisas

I valfinansieringslagen förutsätts att de som valts till förtroendeuppdrag och andra redovisningsskyldiga ska redovisa valfinansieringen. Redovisningen skickas till revisionsverket, som övervakar att alla redovisningsskyldiga gör en redovisning och att redovisningarna innehåller de uppgifter som valfinansieringslagen förutsätter.

Valfinansieringslagen innehåller också begränsningar av valfinansieringen. I lagen anges aktörer från vilka valfinansiering inte får tas emot. I lagen fastställs också ett maximibelopp för bidrag som kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten får ta emot från en och samma givare. Övervakningen av begränsningarna av valfinansieringen hör enligt valfinansieringslagen inte till revisionsverkets tillsynsuppdrag. En av revisionsverkets uppgifter är dock att säkerställa att informationen i redovisningen av valfinansieringen är riktig och tillräcklig, vilket innebär att verket inom ramen för sitt tillsynsuppdrag i praktiken övervakar att begränsningarna iakttas.

Redovisningarna av valfinansieringen är offentliga och vem som helst har rätt att ta del av dem. Revisionsverket publicerar de inlämnade redovisningarna omedelbart i webbtjänsten vaalirahoitusvalvonta.fi, där de är offentligt tillgängliga under den period som fastställts i valfinansieringslagen, dvs. fem år efter att valresultatet i riksdagsvalet har fastställts.

Figur 1: Riksdagsvalet 2023 på tidslinje.

2.1 Vem ska redovisa valfinansieringen?

I valfinansieringslagen fastställs vem som är *redovisningsskyldig* vid val, dvs. vem som ska redovisa finansieringen av valkampanjen till revisionsverket.⁵

Redovisningsskyldiga vid riksdagsval är de som valts till riksdagsledamöter och de som utsetts till ersättare då valresultatet fastställts. Enligt valfinansieringslagen svarar den som är skyldig att lämna redovisning för redovisningens innehåll.

Den redovisningsskyldiga svarar för innehållet i redovisningen av valfinansieringen.

I valfinansieringslagen har inga sanktioner fastställts för eventuella felaktigheter i innehållet i redovisningen av valfinansieringen. Revisionsverket kan förelägga vite endast om en redovisningsskyldig inte lämnar in någon redovisning eller om det konstateras att redovisningen är uppenbart oriktig eller bristfällig på väsentliga punkter.

2.2 Hur och när ska valfinansieringen redovisas?

Redovisningen av valfinansieringen ska lämnas in inom två månader efter att valresultatet har fastställts. Revisionsverket skickar anvisningar om redovisningen av valfinansieringen till de redovisningsskyldiga.

Redovisningen kan lämnas in via revisionsverkets tjänsteportal för tillsyn över val- och partifinansieringen eller genom att skicka en ifylld blankett per e-post eller brev till revisionsverket. De uppgifter som lagen förutsätter kan också lämnas på något annat sätt. Målet är dock att så många som möjligt ska lämna in sin redovisning i elektronisk form.⁶

2.3 Förhandsredovisning av valfinansieringen

Väljarna bör ha tillgång till information om kandidaternas valfinansiering redan när de fattar beslut om vem de ska rösta på. I valfinansieringslagen föreskrivs därför om en frivillig förhandsredovisning, genom vilken kandidaterna och de partier som ställt upp dem kan redogöra för sina planer för kostnaderna för och finansieringen av valkampanjen.

Förhandsredovisningen kan göras under tiden mellan färdigställandet av sammanställningen av kandidatlistorna och valdagen. Redovisningen lämnas till revisionsverket, som utan dröjsmål publicerar den i valfinansieringstillsynens webbtjänst.

Revisionsverkets anvisning om förhandsredovisningen finns bland annat i valfinansieringstillsynens webbtjänst. Revisionsverket informerar också om förhandsredovisningen på sin webbplats och på sina konton i sociala medier med avsikten att så många kandidater som möjligt ska göra en förhandsredovisning.⁷

2.4 Vilka uppgifter ska lämnas i redovisningen av valfinansieringen?

I redovisningen av valfinansieringen ska den redovisningsskyldiga specificera finansieringen av och kostnaderna för sin valkampanj. Med valfinansiering avses all finansiering av de kostnader för kandidatens valkampanj som uppkommer tidigast sex månader före och senast två veckor efter valdagen oberoende av när de betalas.⁸

Om värdet av ett bidrag som erhållits för riksdagsvalskampanjen uppgår till minst 1 500 euro, ska bidragsgivarens namn och bidragets värde uppges i redovisningen av valfinansieringen.

Finansiering av valkampanjen

Valfinansieringen kan bestå antingen av kandidatens egna medel eller lån eller av bidrag från utomstående. Bidrag från utomstående kan ha getts till exempel i form av pengar, varor, tjänster eller på annat motsvarande sätt. Bidrag kan också ges mot vederlag, dvs. kandidaten eller kandidatens stödgrupp har samlat in bidraget genom att sälja specificerade varor eller tjänster.

Sedvanligt frivilligt arbete och sedvanliga gratistjänster är inte sådant bidrag som avses i lagen och de behöver inte redovisas.

Den redovisningsskyldiga ska uppge finansieringen av sin valkampanj specificerad enligt

- kandidatens egna medel och lån som han eller hon har tagit upp
- alla bidrag från utomstående som kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten har tagit emot.

I redovisningen av valfinansieringen ska också utestående fakturor vid redovisningstidpunkten ingå i de lån som kandidaten tagit upp.

Bidrag från utomstående ska specificeras enligt givaren i bidrag från privatpersoner, företag, partiet, partiföreningar och andra givare.

I redovisningen av valfinansieringen ska varje enskilt bidrag och dess givare redovisas separat, om bidragets värde är minst 1 500 euro vid riksdagsval.

Flera prestationer från en och samma givare för kostnader för kandidatens valkampanj ska räknas samman och redovisas som ett enda bidrag. Det sammanlagda värdet av bidrag från en och samma givare får vid riksdagsval inte överstiga det maximibelopp om 6 000 euro som fastställts i valfinansieringslagen. Bidrag som tagits emot från ett parti eller en partiförening som avses i partilagen⁹ får dock överstiga 6 000 euro, om det inte innehåller bidrag som förmedlas från någon annan givare, som till sitt belopp är större än det nämnda beloppet.

Om en redovisningsskyldig eller den redovisningsskyldigas stödgrupp har tagit upp lån för att täcka kostnaderna för valkampanjen, ska den redovisningsskyldiga göra en efterhandsredovisning av lånet till revisionsverket. I efterhandsredovisningen ska uppges lånebeloppet och bidrag till ett värde av minst 1 500 euro som erhållits i syfte att betala lånet.¹⁰

Kostnader för valkampanjen

Som kampanjkostnader anses alla kostnader under kampanjperioden, vilkas funktionella syfte är att främja kandidatens möjligheter att bli vald och som kandidaten själv kan påverka. Kostnaderna ska ha uppstått under kampanjperioden, men de kan ha betalats utanför kampanjperioden.

I redovisningen av valfinansieringen ska kampanjkostnaderna specificeras enligt kostnader för planering av valreklam och reklam, valmöten, förvärv av bidrag mot vederlag och övriga kostnader.

All utomhusreklam samt reklam i dagstidningar, tidskrifter och gratistidningar, radio och television, datanät, sociala medier och andra medier som betalas av kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som arbetar för att stödja kandidaten ska uppges som kostnader för valreklam. Dessutom ska kostnaderna för anskaffning av valtidningar, broschyrer och andra tryckalster samt kostnaderna för reklamplanering uppges.¹¹

2.5 Tillåtna bidrag för valkampanjer

I valfinansieringslagen föreskrivs om vissa begränsningar av valfinansieringen. I lagen föreskrivs inte om sanktioner för försummelse av begränsningarna. Orsaken till att det inte finns några bestämmelser om sanktioner är att den negativa offentligheten till följd av brott mot begränsningarna har betraktats som ett straff i sig. Man bär ett så kallat politiskt ansvar för underlåtenhet att iaktta begränsningarna.

Genom sin verksamhet strävar revisionsverket efter att så många kandidater och redovisningsskyldiga som möjligt ska vara medvetna om begränsningarna av valfinansieringen och att allmänheten ska kunna kontrollera om de som utsetts vid val och andra redovisningsskyldiga har iakttagit begränsningarna i valfinansieringslagen. Revisionsverket publicerar omedelbart redovisningarna av valfinansieringen i webbtjänsten vaalirahoitusvalvonta.fi. De publicerade redovisningarna är tillgängliga i webbtjänsten i fem år efter att riksdagsvalet har fastställts.

Givare av kampanjbidrag ska kunna klarläggas

Enligt valfinansieringslagen ska givare av bidrag kunna klarläggas. Bidrag från givare som inte kan klarläggas får inte tas emot. Detta gäller dock inte bidrag som erhållits genom sedvanligt insamlingsarbete, till exempel bössinsamling.¹²

Bidrag får inte tas emot från offentliga samfund - även mottagande av bidrag från utländska givare begränsas

Bidrag för valkampanjen får inte tas emot från staten, välfärdsområden, välfärdssammanslutningar, kommuner eller samkommuner. Bidrag får inte heller tas emot från statliga affärsverk, välfärdsområdenas affärsverk eller kommunala affärsverk, offentlighetsliga

I valfinansieringslagen föreskrivs om vissa begränsningar av valfinansieringen. I lagen föreskrivs inte om sanktioner för försummelse av begränsningarna.

föreningar, inrättningar eller stiftelser eller bolag som staten eller en kommun har bestämmade inflytande i. Detta gäller dock inte sedvanlig gästfrihet.

Utländska bidrag för valkampanjen får tas emot bara från enskilda personer och från sådana internationella sammanslutningar och stiftelser som företräder kandidatens ideologiska hållning.¹³

Bidrag från en och samma givare får tas emot till ett värde av högst 6 000 euro

Vid riksdagsval får en kandidat, en kandidats stödgrupp och någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten ta emot bidrag till ett värde av högst 6 000 euro från en och samma givare. Begränsningen gäller inte bidrag från partiet och partiföreningar. I valfinansieringslagen finns inga begränsningar som gäller bidrag från dessa.

Maximibeloppet i valfinansieringslagen gäller allt bidrag som en och samma givare ger för en valkampanj. Bidraget kan ha tagits emot av kandidaten eller kandidatens stödsammanslutning eller det kan ha förmedlats via en annan instans, till exempel partiet eller en partiförening. Det sammanlagda värdet av dessa prestationer får inte överstiga det lagstadgade värdet på 6 000 euro.¹⁴

Namnet ska uppges på givare som gett bidrag till ett värde av minst 1 500 euro

Om en enskild person har gett bidrag till ett sammanlagt värde av minst 1 500 euro, ska givarens uppgifter uppges i redovisningen av valfinansieringen. Gränsen för redovisning av bidrag fastställs i valfinansieringslagen och den varierar beroende på val.¹⁵

Namnet på en enskild person får inte uppges utan dennes uttryckliga samtycke, om värdet av det bidrag som personen gett är mindre än 1 500 euro.

Av valreklam ska framgå vem som betalar reklamen

Man ska se till att det av reklam som ingår i kampanjen eller är avsedd att stödja den framgår vem som betalar reklamen.

Om värdet av den reklam som en enskild person betalat för är mindre än 1 500 euro vid riksdagsval, får namnet på personen inte uppges utan dennes uttryckliga samtycke. Namnet på en enskild person ska alltid uppges, om värdet på den reklam som personen betalat för är minst 1 500 euro.¹⁶

Vid riksdagsval får bidrag från en och samma givare tas emot till ett värde av högst 6 000 euro.

2.6 Valfinansieringslagen sporrar till stor öppenhet

Lagstiftningen gör det möjligt för kandidaterna att ge stor insyn i valfinansieringen. Endast när det gäller finansiering som tagits emot från enskilda personer ska kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten ha tillstånd att offentliggöra givarens namn, om bidraget underskrider gränsen för bidrag som ska redovisas separat, dvs. 1 500 euro.

I fråga om andra bidragskategorier kan kandidaterna uppge varje enskild bidragsprestation – också om bidragets värde är mindre än 1 500 euro. Revisionsverket har strävat efter att uppmuntra kandidaterna att frivilligt ge insyn i sin valfinansiering. Tills vidare nämner få kandidater frivilligt aktörer som gett bidrag på mindre än 1 500 euro.

3 Statens revisionsverks tillsyn över valfinansieringen

Revisionsverket har i valfinansieringslagen ålagts att övervaka att de som utsetts vid val och andra redovisningsskyldiga redovisar sin valfinansiering i enlighet med valfinansieringslagen. Revisionsverket övervakar också att redovisningarna innehåller de uppgifter om valfinansieringen som lagen förutsätter och att uppgifterna är riktiga.¹⁷

Revisionsverket ger dessutom råd om redovisningen av valfinansieringen och påminner de redovisningsskyldiga om redovisningen. Om en redovisningsskyldig trots revisionsverkets uppmaning inte gör den redovisning som föreskrivs i lagen eller om en redovisning visar sig vara uppenbart felaktig eller bristfällig på väsentliga punkter, kan revisionsverket vid vite förplikta den redovisningsskyldiga att göra en redovisning eller att rätta till felet eller bristen.

Statens revisionsverk övervakar alltså att skyldigheten att redovisa valfinansieringen i enlighet med valfinansieringslagen fullgörs. Revisionsverkets åtagande omfattar inte tillsyn över efterlevnaden av de övriga bestämmelserna i lagen.

Till exempel hör inte begränsningarna i fråga om kandidaternas valfinansiering¹⁸ till revisionsverkets tillsynsuppdrag utan till det så kallade politiska ansvaret. I praktiken övervakar dock revisionsverket ofta att begränsningarna iakttas i samband med att verket kontrollerar att uppgifterna i redovisningarna är riktiga och tillräckliga.

Att göra en redovisning av valfinansieringen och lämna de uppgifter som begärs är en lagstadgad skyldighet. Vid behov kan revisionsverk vid vite förplikta redovisningsskyldiga att göra en redovisning eller komplettera uppgifter. Den redovisningsskyldiga svarar alltid för redovisningens innehåll.

Figur 2: Tillsyn över valfinansieringen

Redovisningarna av valfinansieringen är offentliga, dvs. vem som helst har rätt att ta del av dem. Revisionsverket upprätthåller webbtjänsten vaalirahoitusvalvonta.fi, där redovisningar av valfinansieringen publiceras utan dröjsmål. I tjänsten kan man också granska redovisningarna från de senaste valen. Färdiga rapporter har utarbetats i tjänsten för att underlätta informationssökningen.

Revisionsverket fastställde en anvisning om redovisning av valfinansieringen innan kampanjperioden inleddes. Efter fastställandet skickades anvisningen till alla registrerade partier. Den publicerades också i författningsdatabanken Finlex samt i webbtjänsten vaalirahoitusvalvonta.fi.

3.1 Revisionsverket övervakar att de redovisningsskyldiga redovisar valfinansieringen

Revisionsverket ska övervaka att redovisningsskyldigheten fullgörs.

Revisionsverket utarbetade en anvisning om redovisning av valfinansieringen vid riksdagsvalet 2023. Anvisningen finns i författningsdatabanken Finlex och i webbtjänsten vaalirahoitusvalvonta.fi. Anvisningen skickades också till alla registrerade partier före valet.

Revisionsverket övervakar att redovisningsskyldigheten fullgörs i enlighet med valfinansieringslagen.

KRITERIER VID TILLSYNYN ÖVER VALFINANSIERINGEN: lakttagande av redovisningsskyldigheten¹⁹

Revisionsverket övervakar att redovisningsskyldigheten fullgörs utifrån följande kriterier:

1. Alla redovisningsskyldiga redovisar valfinansieringen.
2. Redovisningen av valfinansieringen har lämnats in inom utsatt tid, dvs. inom två månader efter att valresultatet fastställdes.
3. Redovisningen har gjorts av en person som enligt lagen är redovisningsskyldig. Redovisningen kan inte lämnas in för någon annans räkning.

Om en redovisningsskyldig trots uppmaning från Statens revisionsverk inte lämnar in någon redovisning eller om redovisningen är uppenbart oriktig eller bristfällig på väsentliga punkter, får revisionsverket vid vite förplikta den redovisningsskyldiga att lämna in en redovisning eller rätta till felet eller bristen. Vitet döms ut av den vitesnämnd som avses i lagen om Statens revisionsverk.

3.2 Revisionsverket övervakar att uppgifterna i redovisningarna av valfinansieringen är riktiga och tillräckliga

Som ett led i genomförandet av tillsynsuppdraget kan revisionsverket enligt egen prövning be de redovisningsskyldiga om tilläggsuppgifter och utredningar utifrån vilka verket kan kontrollera att redovisningarna är riktiga och tillräckliga.

Skyldigheten att lämna uppgifter gäller dock endast de redovisningsskyldiga och revisionsverket har inte rätt att kräva utredningar och tilläggsuppgifter av tredje parter. Därigenom saknar revisionsverket i praktiken befogenheter att kräva eller inhämta jämförelseuppgifter för kontroll av redovisningarnas riktighet. Detta är en väsentlig begränsning med tanke på tillsynen.

KRITERIER VID TILLSYNYN ÖVER VALFINANSIERINGEN: Vilka uppgifter i redovisningarna av valfinansieringen kontrolleras?²⁰

Då revisionsverket tar emot redovisningar av valfinansieringen säkerställer verket att redovisningarna innehåller de uppgifter som valfinansieringslagen förutsätter. Revisionsverket har rätt att av de redovisningsskyldiga begära kampanjkontoutdrag eller motsvarande uppgifter och utredningar som kompletterar redovisningarna av valfinansieringen ur vilka den kan kontrollera om uppgifterna i redovisningarna stämmer.

1. Uppgifter om kandidaten

I redovisningen uppges kandidatens fullständiga namn, titel, yrke eller uppdrag. I redovisningen ska dessutom uppges namnet på det parti som ställt upp kandidaten eller ett omnämnande av att kandidaten har varit kandidat för en valmansförening.

2. Kostnader för valkampanjen

Redovisningen innehåller de sammanräknade kostnaderna för valkampanjen. Kostnaderna specificeras enligt kostnader för valreklam i dagstidningar, gratistidningar och tidskrifter, radio, television, datanät och andra medier, kostnader för utomhusreklam, valtidningar, broschyrer och andra tryckalster, reklamplanering och valmöten samt övriga kostnader.

3. Finansiering av valkampanjen

Redovisningen omfattar all valfinansiering. Finansieringen har specificerats enligt kandidatens egna medel och samtliga bidrag till kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten. Bidrag från utomstående har specificerats enligt enskilda personer, företag, partiet, partiföreningar och andra givare.

4. Uppgifter om givare som gett bidrag till ett värde av minst 1 500 euro

Den redovisningsskyldiga har uppgett om det ingick enskilda bidrag till ett värde av minst 1 500 euro i valfinansieringen. Om den redovisningsskyldiga har fått enskilda bidrag till ett värde av minst 1 500 euro, ska namnet på och övriga uppgifter om givaren uppges i redovisningen.

5. Valfinansieringen täcker kampanjkostnaderna

Med valfinansiering avses i lagen finansieringen av de kostnader för kandidaternas valkampanjer som uppkommer tidigast sex månader före och senast två veckor efter valdagen oberoende av när de betalas.

6. Redovisningarna innehåller inga väsentliga räknefel eller andra väsentliga tekniska fel

Efter att revisionsverket har granskat redovisningarna kan verket vid behov uppmana redovisningsskyldiga att göra en ny redovisning, komplettera sin redovisning eller visa att redovisningen är riktig och tillräcklig.

Om en redovisningsskyldig trots uppmaning från statens revisionsverk inte lämnar in någon redovisning eller om redovisningen är uppenbart oriktig eller bristfällig på väsentliga punkter, får revisionsverket vid vite förplikta den redovisningsskyldiga att lämna in en redovisning eller rätta till felet eller bristen. Vitet döms ut av den vitesnämnd som avses i lagen om Statens revisionsverk.

3.3 Revisionsverket handleder och ger råd i frågor som rör redovisningen av valfinansieringen samt påminner om att redovisningen ska lämnas in

Revisionsverket ger de redovisningsskyldiga handledning i och råd om redovisningen av valfinansieringen samt informerar aktivt om viktiga datum på sin webbplats och i sociala medier.

Revisionsverket informerar om möjligheten att lämna in en frivillig förhandsredovisning av valfinansieringen samt om redovisningens sista inlämningsdag. Efter att valresultatet har fastställts skickar revisionsverket en anvisning till alla redovisningsskyldiga om den egentliga redovisningen av valfinansieringen.

3.4 Revisionsverket publicerar redovisningarna av valfinansieringen i webbtjänsten vaalirahoitusvalvonta.fi

Redovisningarna av valfinansieringen är offentliga, dvs. vem som helst har rätt att ta del av dem. Redovisningsskyldigheten ökar den offentliga informationen om kandidaternas eventuella bindningar.

Revisionsverket sörjer för att valfinansieringen är öppen och transparent genom att upprätthålla webbtjänsten vaalirahoitusvalvonta.fi och genom att genast efter att ha tagit emot förhandsredovisningar och redovisningar av valfinansieringen samt efterhandsredovisningar av kampanjlån publicera dem i webbtjänsten.

Redovisningarna är tillgängliga för allmänheten i webbtjänsten i fem år efter att riksdagsvalet har fastställts.

4 Begränsningar i tillsynsbefogenheterna samt behov av revidering av valfinansieringslagen

4.1 Allmänt

Revisionsverket utövar tillsyn över val- och partifinansieringen inom ramen för sina befogenheter. I det praktiska tillsynsarbetet har man dock observerat att det i revisionsverkets nuvarande tillsynsbefogenheter finns brister som försvårar en ändamålsenlig skötsel av de uppgifter som ingår i tillsynsuppdraget och som därför på ett betydande sätt kan begränsa förverkligandet av öppenheten i val- och partifinansieringen i enlighet med lagstiftningens mål.

Under valperioden 2019–2023 bereddes en reform av lagstiftningen om val- och partifinansieringen (RP 254/2022). Lagförslaget förföll, eftersom det inte hann behandlas före riksdagsvalet 2023, och de lagändringar som är centrala för tillsynen över val- och partifinansieringen förblev ogjorda.

4.2 Jämförelseuppgifter

Som ett led i genomförandet av sitt tillsynsuppdrag vid riksdagsvalet 2023 bad revisionsverket enligt egen prövning de redovisningsskyldiga om tilläggsuppgifter och utredningar utifrån vilka verket kunde kontrollera att redovisningarna av valfinansieringen är riktiga och tillräckliga. Skyldigheten att lämna uppgifter gäller dock endast de redovisningsskyldiga och revisionsverket har inte rätt att kräva utredningar och tilläggsuppgifter av tredje parter. Därigenom saknar revisionsverket i praktiken befogenheter att kräva eller inhämta jämförelseuppgifter för kontroll av redovisningarnas riktighet.

Revisionsverket har i sina rapporter lyft fram sin begränsade rätt till informationsåtkomst. I nuläget har revisionsverket inte rätt att få ytterligare information från dem som gett kampanjbidrag eller tillhandahållit service eller produkter till en kampanj. Även Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa OSSE och riksdagens revisionsutskott har redan för flera år sedan fäst uppmärksamhet vid revisionsverkets begränsade rätt till informationsåtkomst.

Revisionsverket är nästan helt beroende av de uppgifter som kandidaten lämnat i situationer där det finns skäl att misstänka att kandidatens redovisning av valfinansieringen är felaktig eller bristfällig på väsentliga punkter. Detta utgör ett avsevärt hinder för en effektiv tillsyn. Det har också skapat en situation där till exempel ett enskilt medieföretag kan ha mer information om en kandidats valkampanj än tillsynsmyndigheten.

4.3 Obetydliga sanktioner för brott mot valfinansieringslagen

I den nuvarande lagstiftningen är möjligheten att förelägga vite det enda sättet att effektivisera verkställandet som kan jämföras med sanktioner, men dess användning har begränsats hårt. Om en redovisningsskyldig trots revisionsverkets uppmaning inte redovisar sin valfinansiering eller om en redovisning visar sig vara uppenbart felaktig eller bristfällig, kan revisionsverket vid vite förplikta den redovisningsskyldiga att göra en redovisning eller att rätta till felet eller bristen.

Om en redovisningsskyldig trots begäran inte lämnar in begärda utredningar till revisionsverket, har revisionsverket inga möjligheter att med stöd av valfinansieringslagen ålägga den redovisningsskyldiga att lämna uppgifter.

Revisionsverket kan inte heller med stöd av valfinansieringslagen ålägga en redovisningsskyldig att lämna in en så kallad efterhandsredovisning av lån som upptagits för en valkampanj. I efterhandsredovisningen ska man uppge beloppet av lån som kandidaten eller stödgruppen har tagit upp och bidrag från utomstående till ett värde av minst 1 500 euro, som erhållits i syfte att betala lånet.

Under valperioden 2019–2023 bereddes en reform av lagstiftningen om parti- och valfinansieringen. I regeringspropositionen om reformen²¹ föreslogs utökade möjligheter att använda vite i enlighet med de önskemål som revisionsverket i den parlamentariska arbetsgruppen framfört. Lagförslaget förföll, eftersom det inte hann behandlas före riksdagsvalet våren 2023.

I 4 § i valfinansieringslagen beskrivs begränsningar i fråga om att ta emot valfinansiering. Där uppges också de aktörer som det är förbjudet att ta emot kampanjbidrag från. Det finns dock inga bestämmelser om sanktioner för brott mot begränsningarna och övervakningen av begränsningarna ingår inte i Statens revisionsverks tillsynshelhet, utan omfattas av det så kallade politiska ansvaret. Inom ramen för den nuvarande lagstiftningen behöver kandidaterna till exempel inte återbetala en bidragsprestation som en aktör som förbjudits särskilt i lag har gett.

4.4 Offentliggörande av långivares namn

Den nuvarande lagstiftningen förpliktar inte till att offentliggöra långivarens namn även om lånet skulle vara av betydande storlek. Det finns inte heller några begränsningar angående lånebeloppet. Via långivning är det möjligt att dölja politisk finansiering för allmänheten och kringgå de nuvarande bestämmelserna.

Transparensen i valfinansieringen skulle ökas av att namnen på dem som ger stora kampanjlån skulle offentliggöras. På så sätt skulle sådana långgivare, i fråga om vilka man kan tänka sig att bindningar uppstår, komma till allmänhetens kännedom.

Revisionsverket anser därför att namnen på dem som gett lån för kandidaters valkampanjer bör offentliggöras om lånebeloppet är minst 1 500 euro (800 euro vid kommunalval).

4.5 Sänkning eller slopande av den nedre gränsen för bidrag som ska redovisas separat i fråga om juridiska personer

I samband med lagreformen av parti- och valfinansieringen under föregående valperiod föreslog revisionsverket att den nedre bidragsgränsen för offentliggörande av juridiska personer ska sänkas. Förslaget gallrades bort under lagberedningen, men revisionsverket anser fortfarande att det är ett betydande ändringsbehov.

Det skulle fortfarande vara motiverat att beakta förslaget, eftersom skyldigheten att offentliggöra uppgifter gäller endast juridiska personer och då uppstår inte problem med integritetsskyddet. På basis av tillsynspraxisen skulle en sänkning av den nedre gränsen dock innebära mycket större öppenhet både i fråga om källorna till den politiska finansieringen och de brott mot bestämmelserna som förekommer i den.

5 Riksdagsvalet 2023: Inlämnade redovisningar till revisionsverket och verkets åtgärder vid tillsynen över fullföljandet av redovisningsskyldigheten

5.1 Sammanfattning

Antalet redovisningsskyldiga vid riksdagsvalet 2023 var 273. Skyldigheten att redovisa valfinansieringen gällde de som valts till riksdagsledamöter vid riksdagsvalet och de som förordnats till ersättare efter att valresultatet fastställts.

Alla de som var redovisningsskyldiga vid riksdagsvalet 2023 redovisade sin valfinansiering i enlighet med valfinansieringslagen. Sju redovisningsskyldiga lämnade in redovisningen efter den utsatta tiden. Dessa sju redovisningsskyldiga lämnade in redovisningen dagen efter den utsatta tiden.

Enligt valfinansieringslagen är det alltid den redovisningsskyldiga som svarar för redovisningens riktighet.

Övervakarna av valfinansieringen kontrollerade om redovisningarna innehöll de uppgifter som valfinansieringslagen förutsätter.

Revisionsverket strävade efter att säkerställa att redovisningarna innehöll riktiga och tillräckliga uppgifter om valfinansieringen. För detta ändamål ombads alla redovisningsskyldiga lämna in ett kampanjkontoutdrag eller motsvarande uppgifter som komplement till redovisningen.

Efter att ha mottagit de kompletterande utredningarna jämförde valfinansieringsteamet uppgifterna med de redovisningsskyldigas redovisningar av valfinansieringen. Som en del av säkerställandet av att uppgifterna i redovisningarna av valfinansieringen är riktiga, kontaktade revisionsverket 188 redovisningsskyldiga för att begära kompletterande utredningar om uppgifter som redan lämnats in. Som resultat av tillsynen kompletterade 134 redovisningsskyldiga sin redovisning av valfinansieringen. Efter riksdagsvalet 2019 bad vi 92 personer komplettera eller korrigera sin redovisning av valfinansieringen.

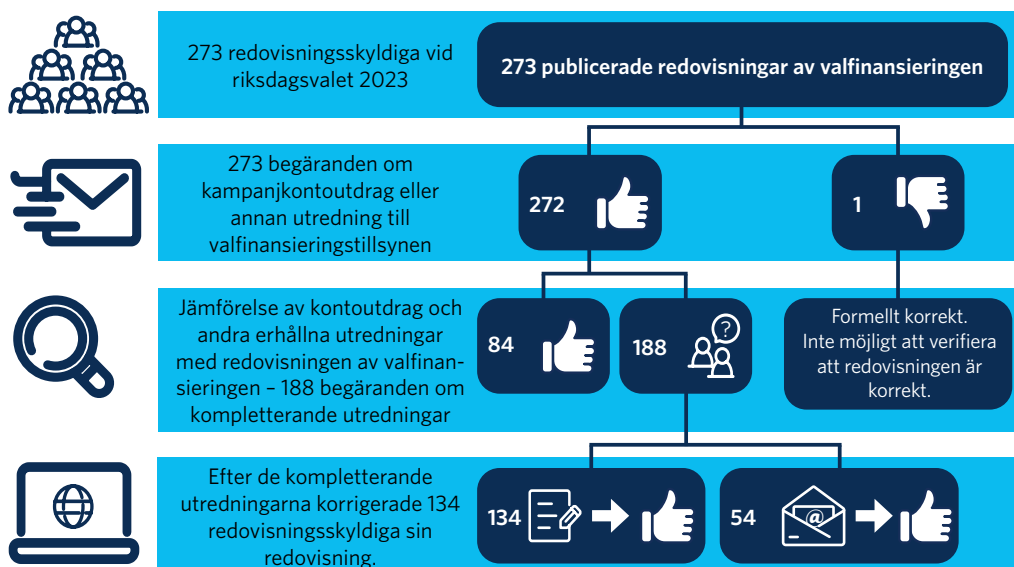
En redovisningsskyldig lämnade inte de tilläggsuppgifter om sin valfinansiering som övervakarna begärt. Denna persons redovisning av valfinansieringen konstaterades vara formellt korrekt ifylld.

Sju redovisningsskyldiga lämnade in redovisningen efter den utsatta tiden.

Efter granskningen av redovisningarna, de kampanjkontoutdrag eller motsvarande utredningar som de redovisningsskyldiga lämnat in och kompletteringarna har revisionsverket inte tagit del av omständigheter som skulle ge anledning att ifrågasätta riktigheten i de inlämnade redovisningarna.

Redovisningarna av valfinansieringen vid riksdagsvalet 2023 är offentligt tillgängliga i webbtjänsten vaalirahoitusvalvonta.fi fram till den 5 april 2028.

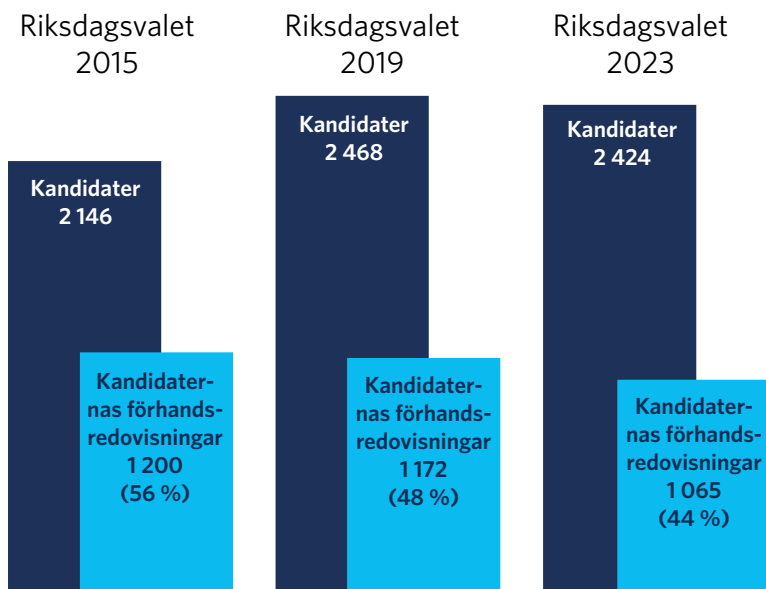

Figur 3: Sammanfattning av tillsynen över valfinansieringen vid riksdagsvalet 2023

5.2 Förhandsredovisningar

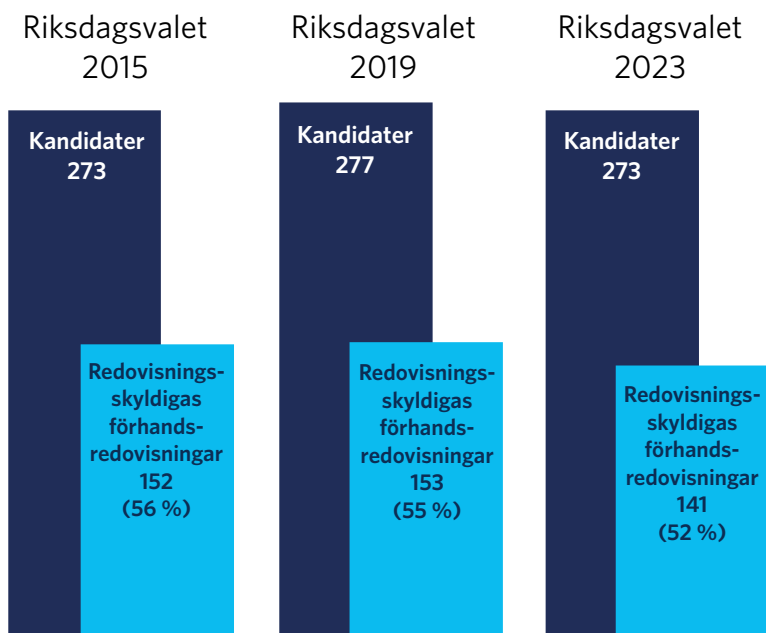
Vid riksdagsvalet 2023 skulle förhandsredovisningarna lämnas in senast dagen före valdagen, dvs. den 1 april 2023. Förhandsredovisningen är en finansierings- och kostnadsplan för valkampanjen som baserar sig på en uppskattning.

Sammanlagt 1 065 personer, dvs. 44 procent av alla kandidater (2 424), lämnade in en förhandsredovisning inom den utsatta tiden.

Figur 4: Kandidaternas förhandsredovisningar vid riksdagsvalet 2015, 2019 och 2023

Av de redovisningsskyldiga, dvs. de som valts till riksdagsledamöter eller utsetts till ersättare, lämnade 141 (52 procent) in en förhandsredovisning.

Figur 5: De redovisningsskyldigas, dvs. riksdagsledamöternas och ersättarnas, förhandsredovisningar vid riksdagsvalet 2015, 2019 och 2023.

Alla förhandsredovisningar som lämnades in inom den utsatta tiden har publicerats i webbtjänsten vaalirahoitusvalvonta.fi. De redovisningsskyldigas förhandsredovisningar är tillgängliga för allmänheten i fem års tid, fram till den 5 april 2028.

De övriga kandidaternas förhandsredovisningar var tillgängliga i valfinansieringstillsynens webbtjänst i 30 dagar från det att valresultatet fastställdes. Redovisningarna togs bort den 5 maj 2023.

5.3 Redovisningar av valfinansieringen

Efter att resultatet i riksdagsvalet fastställt skickade revisionsverket en anvisning om redovisningen av valfinansieringen till alla redovisningsskyldiga, dvs. de som valts till riksdagsledamöter eller utsetts till ersättare. Syftet med detta var att säkerställa att de redovisningar av valfinansieringen som lämnas till Statens revisionsverk uppfyller kraven i valfinansieringslagen. De redovisningsskyldiga ombads göra redovisningen av valfinansieringen i första hand elektroniskt i valfinansieringstillsynens webbtjänst.

Den sista inlämningsdagen för redovisningen av valfinansieringen vid riksdagsvalet 2023 var den 5 juni 2023. Enligt valfinansieringslagen ska redovisningen göras inom två månader efter att valresultatet har fastställts. Riksdagsvalets resultat fastställdes den 5 april 2023.

Vid riksdagsvalet 2023 var sammanlagt 273 personer redovisningsskyldiga. Av dem lämnade 266 in sin redovisning av valfinansieringen inom tidsfristen den 5 juni 2023. Därmed iakttog 7 personer inte tidsfristen i valfinansieringslagen.

Figur 6: Försenade redovisningar vid riksdagsvalet 2019 och 2023.

I samband med mottagandet av redovisningarna kontrollerade revisionsverket om redovisningarna innehåller de uppgifter som förutsätts i valfinansieringslagen och om uppgifterna har uppgetts med den noggrannhet som avses i lagen.

Revisionsverket kontrollerade redovisningarna av valfinansieringen i samband med att de togs emot samt utifrån kampanjkontoutdrag och motsvarande uppgifter från de redovisningsskyldiga.

5.4 Begäranden om utredning beträffande redovisningar av valfinansieringen

Revisionsverket skickade till alla 273 personer som valts till riksdagsledamöter eller utsetts till ersättare en begäran om att med ett kampanjkontoutdrag eller på något annat liknande sätt lämna uppgifter och utredningar som kompletterar redovisningen och som var nödvändiga i kontrollen av om redovisningen var riktig och tillräcklig.

Utifrån de erhållna utredningarna strävade övervakarna efter att bekräfta att transaktionerna på kontoutdragen hade redovisats på behörigt sätt även i redovisningarna av valfinansieringen. Med hjälp av kontoutdragen ville revisionsverket kontrollera i synnerhet att bidrag från utomstående hade uppgetts korrekt i redovisningarna av valfinansieringen.

Efter att ha kontrollerat redovisningarna uppmanade revisionsverket vid behov de redovisningsskyldiga att komplettera sin redovisning eller visa att redovisningen är riktig och tillräcklig. Revisionsverket har kontrollerat de mottagna redovisningarna av valfinansieringen både i samband med att de togs emot och utifrån de kompletterande utredningarna.

En redovisningsskyldig lämnade inga kampanjkontoutdrag eller andra motsvarande uppgifter om sin valfinansiering till revisionsverket. Revisionsverket konstaterade att denna persons redovisning av valfinansieringen var formellt korrekt upprättad, men i övrigt var det inte möjligt att kontrollera redovisningens innehåll.

Om en redovisningsskyldig trots begäran inte lämnar in begärda uppgifter eller utredningar till revisionsverket, har revisionsverket inga möjligheter att med stöd av valfinansieringslagen ålägga den redovisningsskyldiga att lämna in dem.

För kontrollen av om redovisningarna är riktiga och tillräckliga lämnade 261 redovisningsskyldiga in kontoutdrag och 11 redovisningsskyldiga lämnade in andra uppgifter eller utredningar.

Utifrån redovisningarna av valfinansieringen och de erhållna kompletterande utredningarna kunde man vid tillsynen konstatera att det vid riksdagsvalet 2023 förekom att bidrag som översteg den gräns på 6 000 euro som fastställts i valfinansieringslagen togs emot från en och samma givare.

Bidrag hade också tagits emot från instanser, från vilka man enligt 4 § i valfinansieringslagen inte får ta emot bidrag (se kapitel 2.5). Dessa bidragsprestationer överskred inte den gräns på 1 500 euro som fastställts i valfinansieringslagen. Värdet på bidrag som överskrider gränsen och givaren ska uppges separat i redovisningen av valfinansieringen.

Det ingår inte i revisionsverkets uppdrag att övervaka begränsningarna av valfinansieringen enligt 4 § i valfinansieringslagen, men verket rapporterar också till denna del om observationer som gjorts i samband med tillsynen.

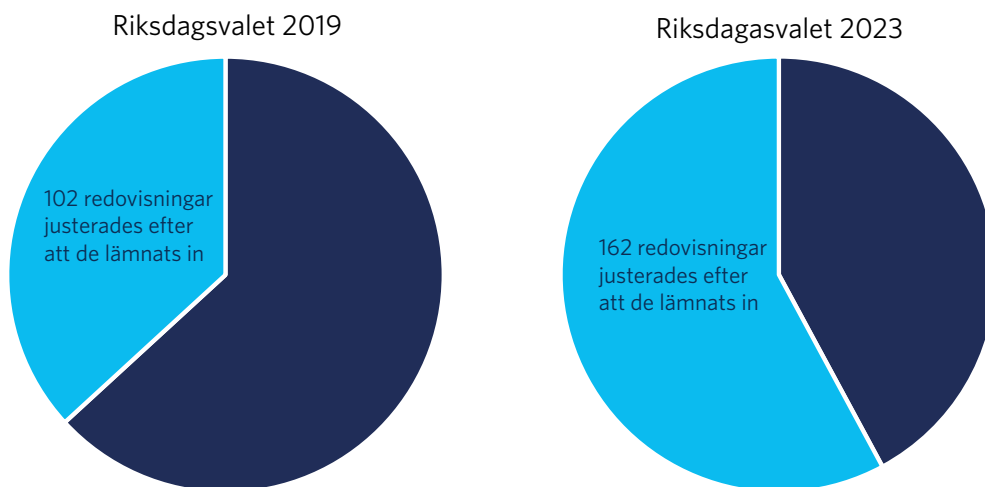
Revisionsverket upptäckte att kandidaterna hade tagit emot förbjudna bidrag. Övervakningen av begränsningarna hör dock inte till revisionsverkets uppgifter utan till det politiska ansvaret.

5.5 Komplettering av redovisningar av valfinansieringen

Efter att redovisningarna av valfinansieringen behandlats och granskats har 134 redovisningsskyldiga kompletterat eller korrigerat sin redovisning på Statens revisionsverks begäran.

Totalt 162 redovisningar (59 procent) har kompletterats eller justerats efter att redovisningen lämnats in.

Figur 7: Redovisningar som kompletterats eller justerats efter att redovisningen lämnats in

Ett av de vanligaste felen (och från val till val återkommande) är bristfälliga uppgifter om enskilda bidragsgivare. Givaren ska uppges om bidragets värde är minst 1 500 euro.

Även återbetalade bidrag medför ibland ändringar i redovisningarna. Under tillsynen noterade vi att flera redovisningsskyldiga av en eller annan orsak hade velat återbetala bidrag som influiter på kampanjkontot helt eller delvis till givaren. Vi granskade varje sådant fall separat och ålade en del av dem som återbetalat bidrag att uppge givarna i sin redovisning. Att automatiskt godkänna återbetalningarna skulle leda till en ohållbar situation och i värsta fall till gallring av givarna i efterskott. Enligt 6 § 1 momentet 4 punkten i valfinansieringslagen uppges i redovisningen av valfinansieringen den totala valfinansieringen och finansieringen specificerad enligt kandidatens egna medel, lån som kandidaten har tagit upp, inbegripet utestående fakturor vid redovisningstidpunkten, och samtliga bidrag till kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten, grupperade enligt bidrag från enskilda personer, företag, partiet, partiföreningar och andra givare.

5.6 Skyldighet till efterhandsredovisning av kampanjlån

Om en redovisningsskyldig eller den redovisningsskyldigas stödgrupp har tagit upp lån för att täcka kostnaderna för valkampanjen, ska den redovisningsskyldiga göra en efterhandsredovisning av lånet till revisionsverket. I efterhandsredovisningen uppges lånebeloppet och bidrag från utomstående till ett värde av minst 1 500 euro, som erhållits i syfte att betala lånet.

Vid riksdagsvalet 2023 gällde skyldigheten att lämna en efterhandsredovisning sammanlagt 11 redovisningsskyldiga (vid riksdagsvalet 2019 33 redovisningsskyldiga). Dessa ska göra den första efterhandsredovisningen i februari 2024. Efterhandsredovisningen ska göras kalenderårsvis under lånetiden under den valperiod som lånet hänför sig till.

Efterhandsredovisning görs endast i fråga om lån som upptagits för riksdagsval, valfärdsområdesval och Europaparlamentsval.

5.7 Klagomål över redovisningar av valfinansieringen

Revisionsverket har inte mottagit några klagomål över redovisningarna av valfinansieringen vid riksdagsvalet 2023.

6 Valfinansieringen vid riksdagsvalet 2023 i euro

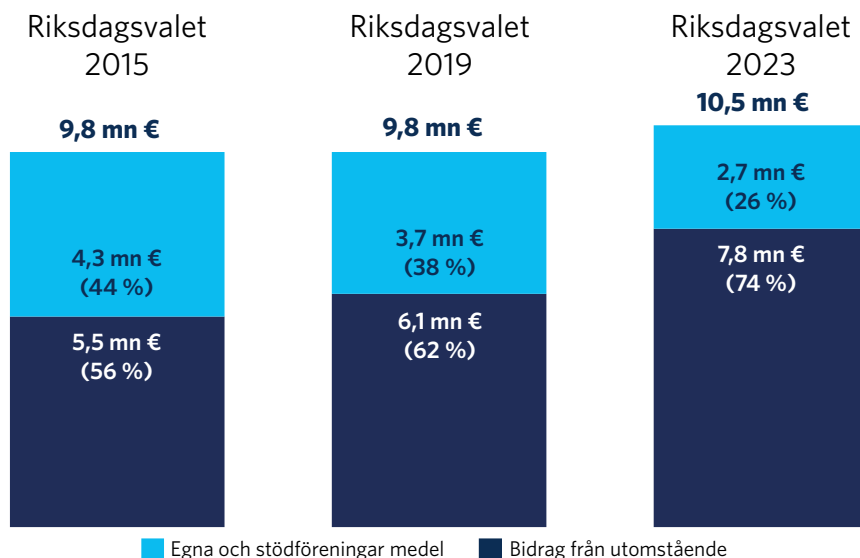
Syftet med valfinansieringslagen är att öka öppenheten i valfinansieringen och informationen om kandidaternas eventuella bindningar. Lagen syftar därtill att dämpa ökningen av kandidaternas kampanjkostnader.

Valfinansieringstillsynen sammanställde uppgifter i eurobelopp om valfinansieringen vid riksdagsvalet 2023 utifrån redovisningarna av valfinansieringen. Siffrorna baserar sig på redovisningarna av valfinansieringen för de redovisningsskyldiga, dvs. de som valts till riksdagsledamöter eller utsetts till ersättare. De övriga kandidaterna lämnar ingen lagstadgad redovisning av valfinansieringen.

Jämfört med riksdagsvalet 2015 har den totala finansieringen av valkampanjerna ökat liksom också kampanjbidragen från utomstående. Även de genomsnittliga kampanjkostnaderna har ökat jämfört med riksdagsvalet 2015.

6.1 Finansiering totalt, egna medel och bidrag från utomstående

På basis av redovisningarna av valfinansieringen uppgick riksdagsledamöternas och ersättarnas sammanlagda valfinansiering till 10,5 miljoner vid riksdagsvalet 2023. De redovisningsskyldiga fick 7,8 miljoner i bidrag från utomstående för sina valkampanjer, vilket utgjorde 74 procent av den totala finansieringen. Av den sammanlagda finansieringen var 2,7 miljoner, dvs. 26 procent, riksdagsledamöternas egna samt stödföreningarnas medel och lån.

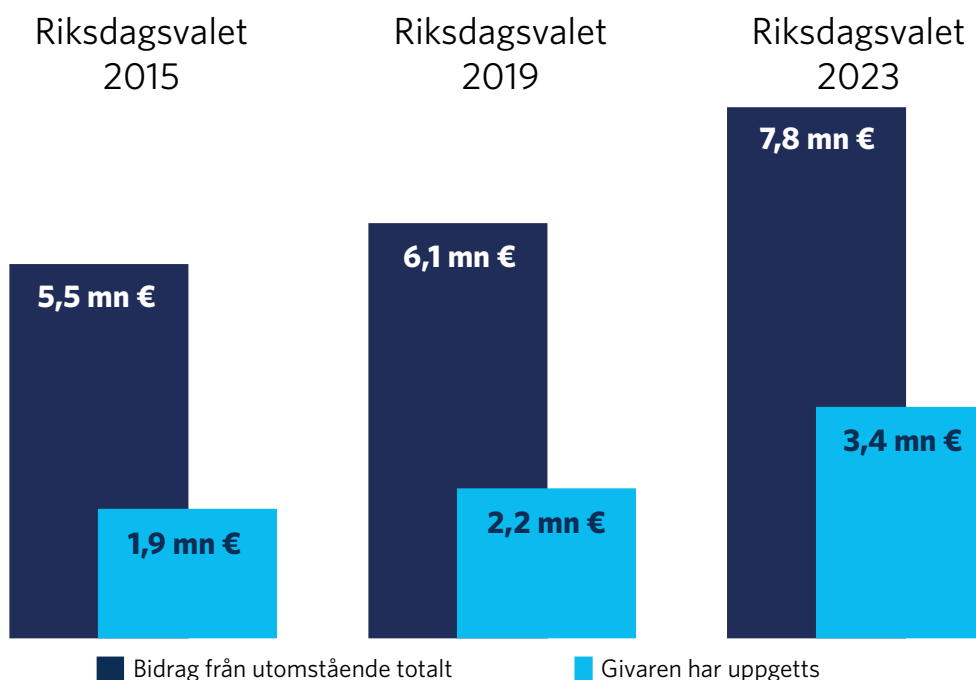

Figur 8: De redovisningsskyldigas valfinansiering vid riksdagsvalet 2015, 2019 och 2023: egna medel och bidrag från utomstående

6.2 Utomstående bidragsgivare har uppgetts i redovisningen av valfinansieringen

Ett av syftena med valfinansieringslagen är att öka öppenheten i valfinansieringen och informationen om kandidaternas eventuella bindningar. Vid riksdagsval ska varje enskilt bidrag och dess givare uppges separat i redovisningen av valfinansieringen, om bidragets värde är minst 1 500 euro.

Utifrån redovisningarna av valfinansieringen fick de som valts till riksdagsledamöter och de som utsetts ersättare sammanlagt cirka 7,8 miljoner euro i bidrag från utomstående vid riksdagsvalet 2023. De bidrag från givare som uppgetts i redovisningarna av valfinansieringen utgjorde cirka 3,4 miljoner euro (44 procent) av bidragen från utomstående.

Figur 9: De redovisningsskyldigas valfinansiering vid riksdagsvalet 2015, 2019 och 2023: det totala beloppet av bidragen från utomstående och andelen givare som uppgetts i redovisningarna av valfinansieringen

6.3 Kampanjkostnader

De sammanlagda kampanjkostnaderna vid riksdagsvalet 2023 uppgick enligt redovisningarna av valfinansieringen till 10,2 miljoner euro. Därmed uppgick de genomsnittliga kampanjkostnaderna för alla redovisningsskyldiga till cirka 37 540 euro.

Ett av valfinansieringslagens syften är att begränsa ökningen av kostnaderna för kandidaternas valkampanjer. I lagens förarbeten konstateras att en kontinuerlig ökning av kampanjkostnaderna inte är problemfri med tanke på demokratins funktion. Den begränsar i praktiken möjligheten att kandidera utan betydande egna tillgångar eller utomstående stöd.²²

Figur 10: De redovisningsskyldigas valfinansiering vid riksdagsvalet 2015, 2019 och 2023: totalkostnaderna för valkampanjerna och valkampanjerna i genomsnitt (kostnader per redovisningsskyldig)

Hänvisningar

- 1 Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet 621/1999, 24 § 1 mom. 15 punkten.
- 2 Lagen om kandidaters valfinansiering 273/2009
- 3 RP 13/2009 rd.
- 4 Grundlagsutskottets betänkande GrUB 2/2009 rd.
- 5 Lagen om kandidaters valfinansiering 273/2009, 5 §, 10 §.
- 6 Lagen om kandidaters valfinansiering 273/2009, 8 §.
- 7 Lagen om kandidaters valfinansiering 273/2009, 11 §.
- 8 Lagen om kandidaters valfinansiering 273/2009, 2 §.
- 9 Partilagen 10/1969, 8 §.
- 10 Lagen om kandidaters valfinansiering (273/2009) 3 §, 4 §, 6 § och 11 a §.
- 11 Lagen om kandidaters valfinansiering 273/2009, 6 §.
- 12 Lagen om kandidaters valfinansiering 273/2009, 4 §.
- 13 Lagen om kandidaters valfinansiering 273/2009, 4 §.
- 14 Lagen om kandidaters valfinansiering 273/2009, 4 §.
- 15 Lagen om kandidaters valfinansiering 273/2009, 6 §.
- 16 Lagen om kandidaters valfinansiering 273/2009, 4 §.
- 17 Lagen om kandidaters valfinansiering, 5–8 §.
- 18 Lagen om kandidaters valfinansiering, 4 §.
- 19 Lagen om kandidaters valfinansiering 273/2009, 8 §, 10 §.
- 20 Lagen om kandidaters valfinansiering 273/2009, 6 §, 8 § 10 §.
- 21 RP 254/2022 rd.
- 22 RP 13/2009 rd.

VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTO (VTV)
PORKKALANKATU 1, PL 1119, 00101 HELSINKI

puh. 09 4321 | www.vtv.fi | @VTV_fi